

Pod Zvičinou 2/2023

JUBILANT JIŘÍ ŠAFRÁNEK (1)

Dne 7. března 2023 oslavil své 90. narozeniny bývalý ředitel Gymnázia v Hořicích, oblíbený profesor matematiky a fyziky, náš bývalý kolega a také člen redakce našeho časopisu Jiří Šafránek.

Jeho významné životní jubileum s ním oslavili jeho kolegové i bývalí studenti spolu s jeho rodinou v sobotu dne 11. března v budově soukromého gymnázia v Hořicích.

Vše začalo jako vyučovací hodina. Všichni jsme seděli v lavicích, když přišel pan profesor Šafránek, tak jsme povstali, pan profesor nám pokynul, ať si sedneme, zeptal se, kdo chybí a pak začal kontrolovat domácí úkoly a zadával nám nové příklady a úkoly. Dívky a ženy dostaly například skupinový úkol zazpívat asi 15 úryvků písní, kde je v textu nějaké číslo. Zvládly to na výbornou. A pak začal pan profesor vyprávět příběhy a historky ze svého bohatého učitelského života.

Jeho vzpomínky jsme pro vás, milí čtenáři, zaznamenali formou následujícího rozhovoru. Nejprve si ale připomeňme Jirkovy osobní a profesní údaje:

Jiří Šafránek se narodil 7. 3. 1933 v Hořicích. Jak sám připomínal, měl narozeniny s tatínkem Masarykem. Obecnou a měšťanskou školu absolvoval v Hořicích v letech 1939 – 1945. V říjnu roku 1945 nastoupil do sekundy nově založeného Gymnázia Zdeňka Nejedlého v Hořicích a maturoval zde v roce 1952.

Po absolvování Pedagogické fakulty UK v Praze nastoupil v roce 1955 na Jedenáctiletou střední školu ve Dvoře Králové. Současně ale studoval Vysokou školu pedagogickou, kterou ukončil státními zkouškami v roce 1963 v oboru matematika a fyzika. Od roku 1957 působil na Dopravní škole v Hořicích, od roku 1959 na jedenáctileté škole v Hořicích, kde se v letech 1968 – 1970 stal ředitelem. V době jeho nástupu do funkce to byla SVVŠ (Střední všeobecně vzdělávací škola) a potom se název změnil na gymnázium. Po odvolání z funkce ředitele na počátku normalizace učil

Pan profesor Jiří Šafránek před tabulí

Účastníci oslavy 90. narozenin Jiřího Šafránka

od roku 1971 na Gymnázium v Hradci Králové a od roku 1987 opět na gymnázium v Hořicích. V letech 1991 – 1993 byl ve funkci zástupce ředitele. V roce 1993 odešel do důchodu (v šedesáti letech), ale na gymnázium působil dál se zkráceným úvazkem ještě zhruba 8 let. Od roku 1999 do roku 2001 vedl pro časopis Pod Zvičinou účetnictví. Jirka Šafránek je pořád fyzicky aktivní: pracuje na zahradě, donedávna jezdil na kole, stále ještě jezdí autem a prý má ještě jednoho žáka na doučování matematiky. Uchovává si pořád svůj typický humor a má neuvěřitelnou paměť. Pojďme si tedy vyslechnout jeho vyprávění v autentickém pojetí.

Jak vzpomínáš na své rodiče, čeho sis na nich nejvíc vážil nebo cenil nebo které jejich rady sis bral nejvíce k srdci?

Tatínek byl dobrou zahradníkem. On teda byl vyučený nějakým zámečnickem. A chtěl, abych se stal taky zámečnickem, že půjdu k panu Müllerovi, ten měl na náměstí zámečnictví, do učení, ale když viděl, že chci jít študovat, tak na mě nenaléhal. Jak to stihnul všechno na ty zahrady? Tak to už dneska nechápu. No je mně devadesát. Tatínek zemřel, nebo přestal dělat tak v těch pětasedmdesáti letech, ale že zvládnul celou tu zahradu s dvěma pomocníky, to si nedovedu představit. V noci chodil v zimě topit do skleníka, to dvakrát za noc vstával, a šel přiložit, aby to všechno nezmrzlo. Kolikrát před dušičkami najednou přišly mrazy. Tak jsme měli venku listopadky, tak jsme to vozili do půlnoci do skleníka, a tam se to jenom pokládalo, aby to bylo v teple a druhý den se to vynášelo. Takže byl nesmírně pracovitý člověk a maminka taky. Maminka dělala na zahradě, a pak šla v půl jedenácté vařit.

Vařila pro nás čtyři, že jo, tatínek, maminka, sestra a já a ještě taky pro učedníky. Měli jsme jednoho nebo dva učedníky. Jak to stihala za tu hodinu a půl, to si nedovedu představit. Protože já když si začnu vařit oběd pro sebe v deset hodin, tak končím o půl druhé mytím nádobí. A mezitím se prodávalo a maminka byla obchodnice, ale tatínek nebyl obchodník. Tatínek vyhazoval lidi ze zahrady, když přišli před dvacátým dubnem a říkal, neprodám vám nic, protože vám to zmrzne, musí se to nejdřív otužit. Když se tatínek nedíval, tak maminka říkala, počkejte, já Vám to prodám. A dostal kolikrát rámus. ... Pracovitý byli nesmírně, nesmírně.

Co se týče péče o nás, tak si nemůžu absolutně stěžovat na nic, na nic. Cokoliv jsem potřeboval a šlo to, samozřejmě, neměli jsme, tatínek splatil dluhy za koupi ty zahrady a toho baráku v pětadvacátém roce, čili celou tu dobu. Ve třidvacátém roce to koupil, takže po celou tu první republiku splácel dluhy. Pak za války bylo nebezpečný někomu prodat nějakou zeleninu, protože jsme museli odvádět to do družstva, támhle pod nádražím a teprve když jsme měli splněný dodávky, no tak se dalo říct, že jo, že vám prodáme zeleninu. Tenkrát si chodili lidi do zahrady pro zeleninu a pro kytičky. Hodně se chodilo třeba na konec školního roku, to bylo kytiček, co maminka prodala za tři koruny. Pár karafiátů ze zahrady a mezi to ten nevěstin závoj, jak se tomu říkalo.

No já jsem k tomu zahradničení moc nebyl. Já jsem byl jako dost nervózní, když jsem měl zalejvat květák až po západu slunce a chtěl jsem jít na rande. Tak čemu dát přednost? No to jsem musel dát přednost tomu západu. A nebo ráno, než jsem šel do školy, tak jsme museli odkrejt skleníky a pařeníky. Těch jsme měli 15 - 16. To byla taková deka, lepenky a sláma, v tom byla zadělaná prkynka a to se nosilo na kraj. ... Takže na rodiče vzpomínám s úctou a s láskou. Nemůžu si, nemůžu si stěžovat. Věnovali se nám plně. Pak maminka byla dlouho, dlouho sama. Ona byla takzvaně nezaměstnaná. Takže nevím, jaký důchod ona brala, asi 250 korun. A když jsem sem přišel a měla klobásy, tak mě vždycky tu klobásu dala. A já jsem si teprv potom uvědomil, že jsem ji vlastně snědl celou večer, třeba, že jo. Pak to člověka mrzí. Co tam máš dál?

Anna a Jan, rodiče Jiřího Šafránka

Jirka Šafránek se sestrou Jaroslavou

Můžeš nám říct nějaké historky ze svého dětství a mladých let?

Co moje paměť sahá, když jsem byl nejmenší, tak jsem chtěl být prezidentem. To už nebudu, protože už mě to sebral Pavel.

Byl jsem na chmelu s panem učitelem Švandou, on učil v Cerekvici a já jsem tam měl pionýra na starosti, protože jsem chtěl jít na pedagogickou fakultu a v padesátém prvním roce mně řekli, jak nebudeš vést pionýra, tak neměj naději, že tě doporučíme na pedagogickou fakultu. Tak jsem jezdil do Cerekvice. ... Sedím nad košem a trhám chmel, a teď se takhle otočím a tam pan učitel Švanda seděl u sloupu, oči zavřený a spal. A tak si říkám, ty kantoři mají život. Proto jsem šel na kantora a od ty doby jsem ve škole. Zažil jsem 15 ředitelů a učil jsem kolem 5000 žáků.

Ale to byla jen taková epizoda. Já bych řekl, že základ byl u skautu. Já jsem začal chodit ke skautům v pětačtyřicátém roce a dostala se mě taková ta skupinka mladších kluků. A já jsem dělal jejich vedoucího, to se mi strašně líbilo. Pak jsem začal jezdit po táborech ještě jako gymnazista, no a z toho vyplynulo, že jsem se dal na kantořinu a zvolil jsem si matiku - fyziku, což jsem udělal velmi dobře, protože já jsem nevěděl, co bych si měl zvolit. Já byl průměrný žák ve všem, i v ty matice a ve fyzice. Já jsem měl tu vlastnost, že jsem pomalu četl. Když jsem byl po škole, tak jsem byl vždycky za čtení. A ta matematika, když se študuje, tak se musí studovat pomalu, protože se nad tím musí myslet. My jsme měli skripta na fakultě o 125 stránkách a to kluci češtináři říkali, to se naučím nazpaměť a jdu. My máme takovejhle štos učebnic, co máme zvládnout, že jo?

A my jsme měli jedny skripta. ...

Pak jsme měli výhodu v tom, že se nás na Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy hlásilo 14 na tu matiku - fyziku, mimo jiné vzali jich 80, protože kdo kam se nedostal, tak musel buď na vojnu, když to byl chlap, nebo musel jít na matiku - fyziku. Tak třeba Smoljak se mnou seděl v lavici a študoval matiku fyziku. Vlastně on dělal matiku deskriptivu. Ale za rok už odešel, ten si to prostě vyjednal. A už měl takovou pozici, že mohl přestoupit na něco jiného. ... Pedagogickou fakultu jsem studoval 1952 až 55 pro 6. až 9. ročník základních škol. Pak jsem ještě studoval dálkově 5 let pro studium na střední školu.

To už jsem učil ve Dvoře Králové, tam jsem dostal okamžitě fyzikální kabinet a fyziku na starost. ...

Když jsem pak byl na hradeckém gymnáziu, tak jsem tam učil s nějakým Přemyslem Šedivým, byl to mrňavej chlap, ale chytrej. Já jsem mu říkal, že si musí jít udělat doktorát, aby měl nějaký titul. Nakonec jsem ho přesvědčil, tak že na to šel. Ráno učil do půl desáté, v deset hodin dělal doktorát, a ve tři čtvrtě na jedenáct už byl zpátky. A my jsme se ptali, jaké to bylo. No dali mě pár otázek, pak jsem jim vynadal, že se to takhle nemá dělat. No oni se mezi sebou znali - pedagogická fakulta a hradecké gymnázium.

Když jsem učil ve Dvoře Králové, měl jsem těch hodin moc, tak tam povolali kantora z Paky, který tam tu fyziku učil přede mnou, aby si ještě ten čtvrták dodělal. No já byl hrozně šťastnej, protože mně bylo třiatdvacet roků a já učil osmnáctiletý holky. Jedna se tam pořád na mě smála. Říkal jsem jí, hele, nesměj se na mě. ...

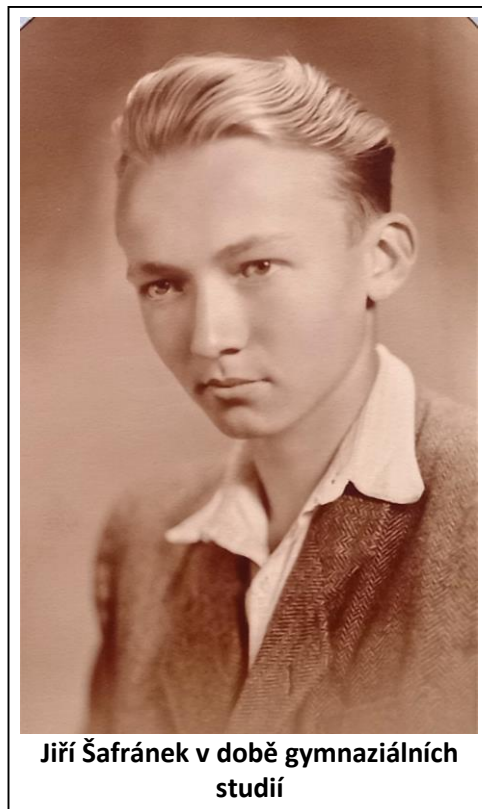
Já jsem si tam dovolil otevřít pěvecký sbor, pětačtyřicet dětí a zpívali jsme čtyřhlasně „Proč bychom se netěšili, když nám pán bůh zdraví dá“, pak jsem to tady zpíval s Ratiborem.

No tak že jsi měl rád hudbu?

Hrál jsem na piano, kytaru a s těmi skauty jsme na táborech hodně zpívali. Když jsem jezdil na tábor na Borek a tam jsme vztyčovali ráno vlajku, pak jsem to nahnal všechno na takovou stráž, kde byly sedátka, prostě prkna a jednu písničku jsme každé den zpívali. Naučili jsme se teda novou a děti to měly hrozně rády. Byly to takový trampský písně.

Jirko, jsi stále fyzicky zdatný. Čím to je? Dělal jsi nějaký sport?

Já jsem v mládí byl jako brk, kluk hubenej, dlouhej, dělal jsem atletiku. Bradla a hrazda, to by byla moje smrt, na to jsem vůbec nelez nikdy. Ale my jsme tady měli takovou partu a na sokolovně jsme pořádali různý atletický závody. A ono se to ujalo – Svoboda, Šubrt,... no a já jsem házel diskem, vrhal kouli a nejvíc, největší úspěch jsem měl v oštěpu. To jsem tenkrát nevyhrál tu kouli a ten disk, tak jsem vzal oštěp a byl jsem první. Do vejšky jsme skákali o tyči, ale ze tří metrů padat do písku, to je hrozný, to bolí. Tři metry jsme vyskočili. Ale běh to nebyla moje disciplína, to ne.

Jiří Šafránek v době gymnaziálních studií

Pak jsem hrozně rád lyžoval, to jsem si udělal instruktorský kurz a rok co rok, ať to byla škola ve Dvoře nebo v Hořicích jsme jezdili na hory. V Hradci jsem s nima byl na kurzu a vždycky jsem dostal takový ty dřevorubce, ty holky poslední, bylo to i sedmý družstvo.

Když jsem byl poprvé na horách na lyžích, tak to bylo v šestačtyřicátém roce v březnu. Náš učitel tělocviku nějaký pan Jezdinský, to byl výbornej člověk, měli jsme ho na výtvarku, tělocvik a na češtinu. Ten nám napsal domů takovou cedulku, že pojedeme na lyžařský výcvik, že budeme na úpatí, nikoliv na vrcholcích. No tak jsme jeli na Luční boudu. (smích) Vystupovali jsme tam za vichřice a ředitel Vrba mě nesl od Výrovky na Luční nahoru na kopec lyže, protože už jsem taky nemohl. Ona byla vichřice a rozdíl mezi prvním a posledním, který přišel na tu Luční boudu, byly 4 hodiny. Jak jsme se tam za mlhy, vichřice, sněhu, když se to tak roztáhlo, jak je možný, že jsme se tam všichni v tom v šestačtyřicátém roce sešli.

Tam to začalo se mnou. Téměř každé rok v zimě se skauty jsme jezdili na Janu, tam mají skauti chalupu, nebo do Volského dolu. Tam zase mělo gymnázium chalupu. No a pak jsem se přidával jako instruktor k základním školám, tam mě bral Honza Ponikelskej sebou, protože jsem taky měl tu kytaru, ta táhla, to mě i ty tělocvikáři z Hradce brali s sebou. Byli rádi, že se zbavili těch holek, těch posledních. Někdy jsme neměli žádného kluka, a když jsem potřeboval jít za stromky, tak ony šly za mnou, protože se bály v tom lese. Říkal jsem jim, musíte jít po cestě támhle na Lesní boudu.

Do kolika let jsi, Jirko, lyžoval?

Naposledy jsem lyžoval tady u mě na zahradě s běžkami, když už byla tma, aby mě nikdo neviděl. Tak jsem si navlík běžky a jezdil sem a tam, nahoru a dolu, do takovejch 75 let, možná i dýl. No v těch šedesáti jsem ještě byl tady s Jitkou Čípovou a s Evou Slámovou někde v Orlických horách jsme byli na lyžařském výcviku. ... Tak co tam máš dál?

Jirko, co bylo pro Tebe největší odměnou při učení nebo celkově ve školství? Z čeho jsi měl největší radost?

No těžko říct. Já jsem rád učil, ale nerad jsem dělal různé funkce. No, ale když jsem byl v Hradci, tak tam jsem měl na starosti učebnice pro 1100 žáků, a to jsem 14 dní před koncem školního roku a 14 dní na začátku školního roku, prostě neučil.

Mimo to jsme jezdili na chmely. Těžko můžu říct, nevzpomínám na nic špatného. Co se mně stalo, to se mně stalo a nakonec jsem z toho vybrusil velmi dobře. Vážně jsem rád učil.

A co opravování písemek? Pro mnoho učitelů je opravování písemek nepříjemné. Jak to bylo u Tebe?

To jsem znal jednoho, kterej to neopravoval. Já jsem dával zásadně dva příklady na kontrolní práci, na písemnou práci pak čtyři. Pokud oba byly dobře, tak za jedna, pokud jeden dobře, tak za tři, žádné dobře pět, to se dobře známkuje.

Na začátku jsem byl krutej pes a dával jsem 4 skupiny A, B, C, D no a pak už jsem polevoval. Jo a dokonce se se mnou jedna žákyně vsadila, že ji při písemce neuhlídám, aby nenadiktovala kompozici ty druhý, která to absolutně neuměla. (smích) A skutečně jsem ji neuhlídám, i když jsem to bral normálně. A to mně ještě před tou zkouškou řekla, že ji neuhlídám. Ona se pak odstěhovala do Švédska, byla zaměstnaná u nějakého letecký společnosti a říkala mně, když jsem s ním mluvil, že snad neexistuje stát, kde by nebyla, kam se s leteckou společností dostala.

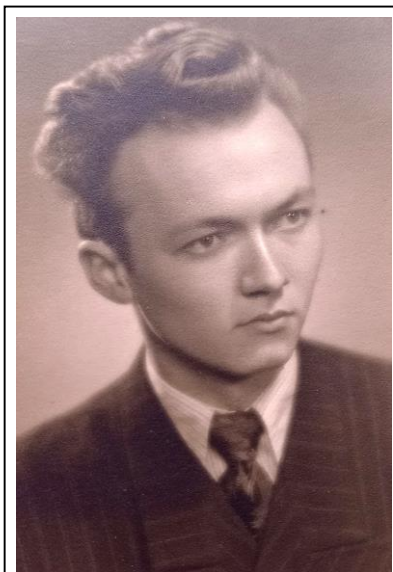
Na kterou školní příhodu nejraději vzpomínáš?

Byl to asi můj nejslavnější čin, který jsem ve své učitelské praxi vykonal. Když jsem učil v Hradci na gymnáziu, šli jsme jednou na koncert Hradecké filharmonie. Jak jsme šli přes most přes Labe, tak letěly labutě, některý podletěly ten most a jiný ho přeletěly. A jedna se trefila do elektrických drátů pro trolejbus. Spadla na most a doprava se zastavila, žáci se zastavili, a já jsem odvážně šel a tu labuť jsem takhle naháněl, nic se jí nestalo, naháněl z toho mostu pryč, až ke kraji řeky Labe a pak jsem se vrátil za potlesku zbývajících žáků, kteří na mě koukali, jestli mě ta labuť sežere nebo né.

Další vzpomínky na učitelská léta a staré Hořice uveřejníme příště.

Ptali se členové redakce

JUBILANT JIŘÍ ŠAFRÁNEK (2)

Jiří Šafránek v době studií

Dne 7. března 2023 oslavil své 90. narozeniny bývalý ředitel Gymnázia v Hořicích, oblíbený profesor matematiky a fyziky, náš bývalý kolega a také člen redakce našeho časopisu Jiří Šafránek.

Jeho vzpomínky jsme pro vás, milí čtenáři, zaznamenali formou následujícího rozhovoru, pokračování z minulého čísla.

Učil jsi kromě fyziky a matematiky ještě nějaké předměty? Neměl jsi taky deskriptivní geometrii?

Deskriptivu jsem učil rád. Jednou jsem tam udělal takový podvod. Přišla mě na hospitaci ředitelka Drobková, ohlásila mě to předem. Já jsem kolegovi matematikovi řekl, já tam schválně budu dělat něco blbého a jestli to pozná? No tak jsem tam začal rýsovat nějaký jehlan a nějaký řez rovinou a začal jsem tam dělat takový nějaký čáry a teď jsem si uvědomil, že ty kluci to poznají. Jo ono to nepoznají. A ona se taky sebrala v tuhle chvíli a odešla. Už toho měla plné zuby, ona byla češtinářka. Vynikající kantorka to byla, mě učila dřív na češtinu. Ta byla dobrá Drobková, ale politicky trochu taková prudká, no. A já jsem říkal, kluci, já jsem udělal nějaké nesmysly, smazal jsem to a začal jsem znovu, protože to by nešlo.

Tenkrát, když jsem v Hořicích na gymnáziu učil deskriptivu, tak přišel Chrz pozdě na hodinu. Já jsem říkal, proč jdeš pozdě. Odpověděl, já jsem si vařil oběd. A já jsem se zeptal: A co sis vařil? Chleba s máslem. (*smích*)

Co je nejtěžší nebo co dříve bylo nejtěžší na učitelském povolání?

Ale ono je těžko to porovnávat. Já bych se dneska trochu obával jít do třídy, protože se už bojím ty techniky, která je. Speciálně počítače, to už nezvládnou. Já jsem hodně učil fyziku, pokusy jsem jakžtakž zvládnul, dokonce jsem některý vymyslel. Největší úspěch náš byl, že jsem v Hradci připravoval s kolegou jeden příklad mezinárodní fyzikální olympiády - praktickou úlohu. Když jsme vzali krabičku a do ní jsme dali kondenzátor, odpor a cívku. Soutěžícím jsme dali baterku a střídavý proud. ... No já jsem radši učil fyziku než matiku.

Pokud bys byl ministr školství, co bys změnil v současné době na výuce, nebo co považuješ za dobré v současném školství?

Ve školství těžko říct, ale řekněme, že se soustředíme na matematiku. Rozhodně bych nerušil násobilku. Mně sem choděj občas děti ze třetího stupně (střední školy) a oni neumějí násobilku. Takový 2, 4, 8, 16, 32, 64 a tak dále, mocniny dvojky a to jim dělá strašný problémy. Když má říct, kolik je dvakrát 17, tak to neumí spočítat. No samozřejmě si to můžou na kalkulačce namačkat.

Ale to bych nerušil, protože to je základní učivo, ale dával bych na to důraz. Mají přemýšlet o logaritmech, ale neumí základní počty. Zrovna tak rovnice a zlomky. U zlomku říkat: „to tam nahoře a to tam dole“, no to je špatný. Je důležitý, aby základní pojmy znali perfektně! Bez gruntu se stavět nedá. ... Za mých časů byla Ostroměř vyhlášená matematikou. Tam učil Patka. ... No já bych dal důraz na ty základní věci. Protože je to pak brzdi. Já jim mám vypravovat o posloupnostech, a on neví, kolik je dvakrát 7.

Když jsi byl hodně malý, cos měl za oblíbenou hračku. Na co si vzpomínáš tak z dětství?

No, nejdřív to byly takový ty polínka a sekyrka, to si pamatuju. Pak jsem měl Merkur. Koupil mně ho tatínek a s tím jsem si hodně vyhrál. A pamatuji se na svoje první lyže. To jsme měli takovej sud dřevěnej, a v tom byly takový ty jednotlivé díly, když se rozsypal ten sud. Tak tatínek vzal ty dvě ohnutý destičky a uřízl silnou hadici jsme měli tak uříznu hadici a přitlouk to tam hřebíkama, do toho se strčila noha a špagátem se to takhle ovázalo a přivázalo se to k tý gumový špičce. A měli jsme dva učedníky, a ty se rozběhli támhle do Ameriky. To je les nad panským mlýnem, to byla taková houština, hlavně tam rostly ty voříšky, lískový. Tam byly rovný pruty a přinesli mi dvě hole a jezdil jsem po zahradě a na lyžích, tak tam byly moje první kroky na lyžích.

No a pak jsem chodil na piáno tady k panu učiteli Fléglovi o pár baráků vedle nás. No a na kytaru jsem se učil sám, to jsme měli takovou knížičku a ségra moje mě taky učila. Ona byla o 6 let starší a taky chodila ke Skautům a no tak

jsme hráli. ... Taky trošku jsem fotografoval. A to byl za 60 korun takzvanéj Pionýr, ale dělal fotky. Mám ještě nějaký schovaný.

A sám sis to vyvolával?

Později jsem si to vyvolával sám, ale to už jsem byl ženatej, předtím ne, předtím jsem si to dával vyvolávat. Tak co tam máš dál?

Jaké osobnosti nebo postavy z Hořic tě nejvíce zaujaly? Třeba svérázné postavy, nebo s kým ses tady setkal, ať už v dětství nebo později?

Já vzpomínám hlavně na ty naše kantory a celkem jsem je měl jako rád. Jezdínskýho jsme uznávali, to byl organizátor vynikající, že jo? Učitel Kudelka byl takovej hodnej pán. Na gymnáziu jsme měli vynikající kantory. Ze začátku jsme na gymnáziu měli kantory z měšťanky, ono se gymnázium tady v Hořicích otevřelo na podzim v pětačtyřicátým roce, abych nelhal, když tak mě opravte, a my jsme šli z druhé měšťanky do druhýho gymnázia. Protože jsme po čtyřech letech na základní škole šli na měšťanku a dělali na ní zkoušky. Dříve byla základní škola pětiletá, ale Němci to udělali tak, že ten pátej ročník jsme neabsolvovali a už jsme šli na měšťanku, aby jako byla pracovní síla. Na vzdělání jim tak nezáleželo.

Tam nás právě učili tyhle kantoři, kteří potom přešli na gymnázium, a když jsme byli v kvartě, tak přišli noví kantoři. To byl profesor Burget na matematiku a fyziku. Mladej člověk a pak dělal v Řeži na jaderným reaktoru, Pišl na deskriptivu, ten potom učil na vysoký škole, a podle mě tam udělal profesoru ... Pak nás učila paní Drobková. Ona byla soudružka přesvědčená, ale češtinu zvládala bezvadně. Ty jsem jednou místo češtiny vozil její dceru před školou v kočárku. Hlásil jsem se, ona říkala, mám venku dceru a já jsem říkal: „Já vám ji budu vozit.“ Řekla: „Tak jo, tak běž.“ A co se týče jako lidí z města, tak to je těžká věc. Já jsem s nikým nepřišel tak jako do styku, že jo? Starosta pro nás to bylo něco. ... Koho si nesmírně do dneška vážím, i když je po smrti, byl Slavoj Jezberu. To byl vedoucí skautů, nevím, jestli byl jako celýho Skauta, ale náš oddíl potom vedl, nejdřív Joska Knapu, taky fajnovej vedoucí, a potom Slavoj Jezberu, a to byl machr teda skautskej, ten jezdil na nějaký ty lesní školy skautský, ten se v tom vyznal, no a tak od něj jsem právě pochytíl táboření s těma dětma, protože nám potom zrušili Skauta v devětačtyřicátým, a tak jsem začal dělat Pionýra. No a u toho pionýra mně nevadilo a tam jsem s nima dělal něco jako jak u Skauta. Dělali jsme hry a chodili jsme ven. Hráli jsme volejbal v Cerekvici na hřišti.

*Dokončení příště
Ptali se členové redakce*

Pod Zvičinou 4/2023

JUBILANT JIŘÍ ŠAFRÁNEK (3)

Dne 7. března 2023 oslavil své 90. narozeniny bývalý ředitel Gymnázia v Hořicích, oblíbený profesor matematiky a fyziky, náš bývalý kolega a také člen redakce našeho časopisu Jiří Šafránek. Jeho vzpomínky jsme pro vás, milí čtenáři, zaznamenali v minulých dvou číslech formou rozhovoru. Nyní uveřejňujeme jeho závěrečnou část.

Jak se změnil za tvého života Hořice? Bylo nějaký zákoutí, které se ti líbilo a dneska už není?

No třeba Janderova ulice, protože tady bylo tolik krámů. Tady byl pekař, koloniál, dva ševci, holič, tři zahradníci - tadyhle vedle nás pan Čížek, nebo předtím ještě pan Dmych, naproti Kabl. Ten měl syna stejně starýho, jako jsem byl já, taky studoval matiku, fyziku, ale on to dělal na přírodovědě. Začínalo to mlékárnou, pak tady nebylo od sokolovny nic. Tady byl chudobinec v naší ulici, co je ten dům s pečovatelskou službou, pro sociálně slabší lidi. Pak byl pekař, pak tam byl pokrývač, řezník, ale takovej řezník, který byl zaměstnaný v řeznictví. Pekař tam byl. Pak bylo řeznictví Paclt, a ten měl filiálku na náměstí, co je dneska řeznictví dole na náměstí. Pak tam byl krejčí, holič, zlatník a hodinář. K tomu jsem jednou donesl jako čtyřletý kluk, když jsme vysekli támhle u Jánošíka takový punc měděný. Kluci mě poslali k hodináři, ať to prodám, že to je zlatý a ten obešel ten svůj pult a hnal mě, pane. To se posílali kluci do krámu a běž koupit sem tele 4 deka sem tele. Dělali jsme si legrácky. Pak tam byla modistka, ještě klobouky dělala, no řada krámů. Pak najednou nebylo nic. Zůstal tady náš tatínek jako soukromej zahradník, a to jsem právě šel kvůli tomu na matiku fyziku, protože jsem měl téměř jistotu, že mě vezmou, že soukromý zahradník nebude v tom hrát žádnou roli. Jinak by to bylo, kdybych se hlásil na češtinu nebo na jazyky, to byl se tam nedostal. Tady se opravdu všechno zrušilo, no a teď se to tak pomaličku vrací zpátky, že přece jenom tam dole u města jsou nějaký krámy, že jo? Lékařna tam je, lékařka tam je.

A co se týče staveb tak, já když jsem se oženil, no tak jsem začal mít zájem o to, prostě jestli bych si nemohl postavit někde nějaký domek. A ptal jsem se na stavebním podniku, kolik by to tak mohlo stát? Tenkrát mi řekli, že bych musel mít aspoň 150000. Tak si představte 150000 a už by byl domek. Postavil se tady v Hořicích jeden barák v těch padesátých letech a to bylo právě pro tu ředitelku Drobkovou, která tady vedla gymnázium nebo jedenáctiletku. Od té doby se nestavělo vůbec nic, až potom snad Mileta začala něco stavět. Takže ta doba, kdy se to pořád svádělo na stavby těch přehrad, nebyl beton, nebyly dlaždičky, obkládačky, cihly nebyly. Všechno se to strašně špatně shánělo, no tak se přestavovaly a nastavovaly starý baráky. To se všechno opravdu hodně změnilo, tak to jako k horšímu v těch padesátých letech. No a pak se to tak pomalinku, pomalinku dostávalo do tempa a zlepšovalo. Tak co tam máš dál?

Jirko, jaké roční období jsi měl nejradší?

Mně to bylo jedno. Já jsem miloval zimu, protože jsme jezdili na ty hory, a že se sáňkovalo. Jezdili jsme na bobech, tadyhle od Doubravky dolů k Panskému mlejnu a kolikrát za měsíčku jsme jezdili večer, že jo. Taky jsme chodili tady do parku a za války jsme hráli fotbal s klukama německejma. Jednou jsme je porazili a podruhý jsme dostali takovou dardu. A s těma klukama, ale to byli jiný kluci, jsme se jednou poprali, tady před školou, to bylo před Vánoce a ředitel nás rozháněl. Prostě měl strach, aby z toho něco nebylo. Pak nám někdo říkal, že jestli jsme těm klukům dali dardu, takže to teda ještě schytali od těch svejch vedoucích, protože oni nesměli prohrát, že jo?

A oni tady byli někde ubytovaní?

Byli v invalidovně. Když jsem chodil do třetí třídy, tak se zrušila dívčí škola Na Daliborce. Chlapecká byla tady sem k nám ta polovička a dívčí byla ta jižní. To se zrušilo a začali jsme chodit s holkama. Do té bývalé dívčí části chodili německý kluci, v zimě v podkolenkách, v krátkých kalhotách, kolena holý, a ustrojený tak tak. Klepali se kluci zimou, otužovali je, prostě měli vojnu, to jsme jim nezáviděli.

To byli vaši vrstevníci, nebo byli starší?

Někdo tam byl i starší, ale ty starší spíš už jim dělali vedoucí. Bylo jim 14 až 16, ale tam do invalidovny jsme nikdy nepřišli. Dokonce si pamatuju, že jim sem házelo letadlo poštu, přeletělo přes Hořice a hodilo tam poštu.

A co nám ještě povíš o Hořicích?

Pamatuju se na revoluci hořickou v pětačtyřicátým roce. To tadyhle vedle bydlel zahradník Čížek a já jsem šel v sedm hodin pro housky do krámu a najednou taková rána. A ona mu spadla skleněná dvoumetrová tabule, kterou měl nahoře, tam bylo napsáno Gärtneri, Zahradnictví Pavel Čížek. Tak to bylo v sobotu, kdy tady vypukla revoluce, 5. května, že jo? Pak se šlo do školy normálně, ono se do školy už nechodilo, protože lítali Američani. Když zahoukali, šli jsme domů. V sobotu se ještě chodilo jako normálně do školy. Když tuhle sobotu o půl jedné začala houkat siréna, začala takzvaná revoluce, že jo? Střílelo se trošku, pak se říkalo, že jedou nějaký Němci na kolách z Ostroměře sem do Hořic, že tydle Hořičáci zajali tu posádku německou, která tam hlídala tu továrnu Hirschlovu. A oni se zřejmě nebránili, ty Němci, no a v neděli to začalo bejt vostrý, to začali hlásit, že sem jedou Němci z Hradce v poledne. A oni skutečně přijeli, dokonce závorář jim dole zadělal závoru, tak tank to projel. Prostě přijeli na náměstí, vypálili tu ránu do Věže samostatnosti, jak tam byla. A tadyhle jeli také Žižkovkou a tady pod naší zahradou a ještě kousek dál, možná až u sokolovny někde vystřelili a tam bydlel učitel od K., teď si nevzpomenu. To je ta skleróza, no ... Tak to je jedno. Tak se trefili do sloupku cihlového od vrátek. Tak to byla rána jak z děla, to tatínek nás v tu chvíli tady v kuchyni hnal pod okno. Protože, kdyby se začalo střílet ... Pak jezdil tady na kole úředník z města a hlásil, že kdo má jakoukoli zbraň, že to musí odevzdat.

No a pak skupina Němců šla Janderovkou a tadyhle zahradník Čížek měl ještě na druhý straně zahradu taky, tady bydleli nějaký Magnusovi, a tam měl zahradu, a on chodil v takovém lesnickém ustrojení. Ten Čížek přebíhal do svého baráku naproti, a oni po něm picli, ale netrefili se. A on vlítnul domů a do sklepa tam. Nějak se schoval, ale oni nevěděli, do kterého baráku vlítnul, tak nám rozbili dveře, pažbou rozmlátili dveře! A my, když jsme slyšeli, že střílejí tady, že jo, tak jsme hnali na zahradu a tam jsme měli vykopanej kryt. To se tak běžně dělalo, že se na konci války budovaly kryty, když se bombardovalo. A to skutečně tatínek vykopál jámu dlouhou asi 4 metry nebo 5 metrů a dal tam trámy a nějaký ještě betony a na to hlínu. No a my jsme do toho krytu vlítli a ještě po tatínkovi stříleli tady z uličky. Ale netrefili se. A teď jsme čekali, jestli přijdou a hodí nám tam granát, takže to bude hotový, že jo? Mně bylo asi 12 roků. Utišilo se to. A tady naproti, jak bydlel ten pan Magnus, tam dříve bydleli Boučkovi a jejich dcera si vzala Magnuse. Pan Bouček uměl perfektně německy, jak vyšel ven a vysvětlil jim to německy a oni ho potom sebrali. A na náměstí bylo nějakých 10 lidí, který tam stáli jako rukojmí, že když se neodevzdají ty zbraně, takže je zastřeje. On byl mezi nima, farář tam byl ten Obršlík. No už si nepamatuju, kdo tam všechno byl, bylo mi 12 roků já jsem tam nešel, pochopitelně. To jsme byli zalezlí a druhý den v pondělí se zas rozhlásilo, on taky byl městský

rozhlas, a rozhlásilo se, že budou Hořice bombardovaný a vypálený. A ty letadla si to nějak spletly a letěly na Holice místo na Hořice, a tam nějaký bomby shodily. Ale tady se teda nakonec nestalo nic. A lidi se stěhovali z Hořic do vesnic. My jsme jeli do Březovic, naložili jsme vozeček, co jsme měli, že jo, peřinu a nějaký věci. Tam jsme byli přes noc, a druhý den, v úterý večer to bylo, jsme zase jeli zpátky. A v úterý jsem se šel ještě podívat, lesama jsem to vzal podle Bystřice, a tam už jezdily transporty od Jaroměře z těch lázní, z Velichovek, jo. A ne veliký transporty, sem tam nějaký ten auták německej, ale pak další den jel velkej transport tadyhle od Jeřic. V úterý osmýho května přijeli ty Američani.

A to už jsme tam chodili. Němci seděli na autě, samopaly proti nám takhle namířeny, no kluci pitomý, že jo, dvanáctiletý. To právě vyjednali, tady ty místní, že jim poskytnou auta a že je odvezou, ty Němce, aspoň teda některý nebo se to tak říkalo, nebo jestli to byly jejich auta, já nevím? A mám dojem, že se nedostali dál než k Ostroměři a tam je zlikvidovali. Ale ty Američani se pamatují, tady byly 2 auta, a to mě říkal Mirek Holubu, že skončili někteří v Ostroměři ožralí, že nedojeli tam, ale nakonec se tam ta mise dostala, do těch Velichovek.

No a ve čtvrtek už stála na náměstí obrovská tribuna dřevěná: „Da zdravstvujet krásnaja armija.“ To zřejmě Švanda, kterej trošku uměl rusky, tak to zorganizoval. Pak to byl náš ředitel - Augustýn Švanda, že jo? První voják, kterej přijel do Hořic, byl takovej usmrkanej kluk dvacetiletý na kole na dámince, čili to někde ukrad, no prostě vzali kolo a jeli. No pochopitelně, to byla válka. Pak si pamatuju, že připochodovali a pak teprve přijela nějaká auta. Tanky zůstaly v Miletíně a na Dachovech nechali kanóny postavit, tam nad koupaliště, takhle směrem k Hořicům. A pamatuju se, že se tam ty vojáci koupali nahatý, no neměli asi plavky a byli rádi, že se můžou vykoupat. To člověk se jim jako nedivil. No, ale pro nás nahatej chlap byla taková trošku rarita. ...

A taky jednou na náměstí řekli, udělejte frontu a budem to dávat z auta. No a tak se podávaly samopaly, pušky a pancéřové pěsti. Já jsem měl v ruce pancéřovou pěst, teď jsem nevěděl, za co to mám vzít, že jo? Podal jsem to zase dál a došlo to až na radnici.

No a pak tam byl takovej vůz přikrytej, já jsem ho odkryl, samý mrtvolý. Samý mrtvolý, jestli to byli Němci, nebo Češi, ale já bych řekl, že byli nahatý. A hned mě hnali od toho pryč. A hlídal to tam voják.

No, tam co je Hořelid, Mohejlík, tam byl takovej strom, takhle v polích a tam si událi letiště a lítali do Valbřichu, tady do Polska, Waldenburg se to jmenovalo za války. Měli tam asi 6 takovejch letadel. Já jsem tam chtěl zatočit vrtulí. A pane, ten mě hnal! Protože kdyby to bylo náhodou zapnutý, tak se to mohlo rozběhnout. Šlo to dost lehko. ... No to byla moje vzpomínka na revoluci.

Pak byl takovej slavnostní pohřeb asi 20 Rusů a 2 Angličanů, mám dojem. Nebo jestli to byli Češi? To bylo na Gothardě. No, pak jsme nechodili do školy, nějaký čas. A když jsme začali chodit do školy, to už byl červen pomalu, to už nestálo za řeč.

Hoši, já nevím, co z toho, já na tuhle tu slávu nejsem. ... Jo, kdybyste chtěli nějakou tu radu, jak se pěstujou rajský, tak to vám řeknu. Táhle mám papriky a hadovky a tohle ...

Bylo to dobrý. Učil jsem. Začínal jsem 2 roky ve Dvoře, to byly nádherný roky, to mně řval pod oknem lev, a tak jsem vstával, když zařval. A pak jsem byl u jedný paní na bytě, to jsem byl ještě svobodnej, ale po měsíci jsem si řekl, že to je škoda padesátikoruny, tak jsem spal ve škole, protože jsem učil na večerní škole. Bylo tam 10 lidí. To muselo bejt 10, ale bylo jich jen 9, tak zapsali školníka. A on vám to skutečně vychodil, to gymnázium. ... Já jsem učil do 8 hodin večer, oni už v 7 hodin večer chrápali, v 7 hodin už to všechno spalo. Měl jsem 2 hodiny matiky, 2 hodiny fyziky a 3 hodiny matiky, kdo to má poslouchat. ... A taky jsem neměl zkušenost, tak jsem to chtěl všechno probrat důkladně. Pak jsem si uvědomil, že to nejde. ... Jednou jsem šel do biografu, a když jsem šel z biografu, tak se mě chytil pejsek. Já jsem mu říkal: „Pojď se mnou, pojď.“ Tak on došel se mnou až ke škole. Otevřel jsem dveře, on do školy se mnou do kabinetu. Já jsem tam měl od maminky stehno z králíka a polívku, kterou jsem si ohříval na malém vařiči. Polívka mu nechutnala a to stehno mi téměř sežral. Lehl jsem si do postele, přikryl jsem se dekou a on hup a už byl v posteli. A tak jsem ho vykopl a on znovu skočil do postele a já ho tam nechal. Ráno jsem ho pustil a on se rozběhl, utekl a ztratil se mně. A teďka já ho hledal, protože už školník pomalu šel otvírat dveře a já koukám dolů, jak se žáci scházej. On tam přikrčenej a dělal tam hromádku, tak jsem vzal kyblíček a lopatečku a v tom pustil školník děti do školy. Já tam zametal hovínka a děti chodily kolem mě. (smích) ... To bylo krásný. Mám na ten Dvůr nádherný vzpomínky.

A Jirko, máš nějakou matematickou radu na závěr?

Pythagorejský trojúhelník má odvěsny 3, 4 a přeponu 5 a nebo násobky. Budete-li stavět garáž, udělejte rejhu a na ni naměřte 3 metry, a k ní naměřte kolmo, no aspoň si myslíte, že kolmo, 4 metry. Až ta vzdálenost dvou krajních bodů bude 5 metrů, tak je to pravý úhel. A když to nebude pravý úhel, tak to holt malta srovná.

Ptali se členové redakce